

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K některým aspektům práva právnických osob na spravedlivý proces

Zákon č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob (dále jen „ZoTOPO“) do určité míry relativizoval některé, do té doby nesporné a zažité, základní zásady trestního práva. Nejedná se přitom jen o hojně diskutovanou teorii trestního práva hmotného související se zavedením trestní odpovědnosti právnických osob (koncepce zavinění a přičitatelnosti apod.), ale i o dopady do sféry procesní. Určitá inkompatibilita zákona č. [141/1961](#) Sb., trestního řádu (dále jen „TŘ“) se ZoTOPO má za důsledek to, že v některých případech není zcela zřejmé, jak mají orgány činné v trestním řízení postupovat, popř. zda jejich postup není nepřipustným zásahem do práva obviněné právnické osoby na obhajobu.

Právo právnické osoby na spravedlivý proces v trestním řízení

Subjektem práva na spravedlivý proces jsou nepochybně i právnické osoby. Tato skutečnost vyplývá mj. z judikatury Ústavního soudu ČR[1] i Evropského soudu pro lidská práva[2].

Pokud pak jde o promítnutí práva právnických osob na spravedlivý proces do trestního řízení, v oblasti trestního práva se na právnické osoby nemohou vztahovat pouze ta práva, která jsou imanentně spojena s fyzickými osobami a jsou nepřenositelná na osoby právnické (např. záruky proti zásahům do osobní svobody spojené s instituty vazby, zatčení či zadržení). S ohledem na to jsou nepochybně základní zásady trestního práva procesního a ty procesní instituty a postupy upravené v trestním řádu, které nejsou bezprostředně vázány na obviněné – fyzické osoby (u kterých se uplatní vylučující podmínka „není-li to z povahy věci vyloučeno“ uvedená v § 1 odst. 2 ZoTOPO ohledně použití TŘ), použitelné i v trestním řízení vedeném proti právnické osobě. To se samozřejmě týká i takových práv a zásad, jako jsou presumpce nevin, princip rovnosti zbraní, právo na obhajobu, zákaz nucení k sebeobviňování apod., které platí i v řízení vedeném vůči právnickým osobám.[3]

Právo obviněné právnické osoby uvádět okolnosti a důkazy na svou obhajobu

Jedním ze základních práv každého obviněného (viz § 33 odst. 1 TŘ) je právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, a k důkazům o nich. Obviněný může uvádět okolnosti a důkazy k jeho obhajobě, přičemž je zcela na jeho uvážení, jakou taktiku obhajoby zvolí a co bude v rámci trestního řízení k věci uvádět. Toto právo přitom není z povahy věci imanentně spojeno s fyzickou osobou a použije se proto v plném rozsahu i na osoby právnické.[4]

Podstatným rozdílem mezi aplikací práv dle § 33 odst. 1 TŘ na fyzické a právnické osoby je však to,

že pokud je obviněnou fyzická osoba, může vždy vypovídat osobně a při znalosti všech okolností a skutečností, které jsou jí kladeny za vinu, ať už se trestného činu skutečně dopustila či nikoliv. Těmto skutečnostem a znalosti skutečného průběhu předmětných událostí může přizpůsobit taktiku obhajoby a plně tak využít svých obhajovacích práv.

Naproti tomu v trestním řízení proti právnické osobě jsou obhajovací práva, vč. práv dle § 33 odst. 1 vykonávána zástupcem této právnické osoby. Na první pohled by se mohlo zdát, že statutární orgány obviněné právnické osoby mohou k zastupování v trestním řízení zmocnit osobu dle svého libovolného výběru, tedy dle zvolené strategie obhajoby buď takovou osobu, která je s celou kauzou podrobně seznámena (zejména pokud byla rozhodným jednáním fyzických osob, z nichž je dovozována trestní odpovědnost právnické osoby, osobně přítomna), nebo naopak osobu, která o podstatě trestního řízení není informována vůbec. Problém však může nastat, a bude tomu tak nezřídka, pokud policejní orgán veškeré osoby blízce seznámené s podstatou a okolnostmi obvinění, které by mohly za právnickou osobu v trestním řízení vystupovat (zpravidla členy statutárních orgánů a vedoucí zaměstnance), předvolá k podání svědecké výpovědi, přičemž při výběru svědků není policejní orgán fakticky nijak omezen. Svědek pak nemůže dle § 34 odst. 4 ZoTOPO činit v trestním řízení za právnickou osobu úkony. Důsledkem může být, zejména u menších právnických osob, stav, kdy veškeré osoby seznámené s podstatnými skutečnostmi a informacemi budou vyslechnuty jako svědci a statutárnímu orgánu právnické osoby tak nezbude, než zmocnit k úkonům v trestním řízení osobu, která o předmětu trestního řízení fakticky nic neví, nebo ví pouze z doslechu (popř. může být právnické osobě dokonce ustanoven opatrovník dle § 34 odst. 5 ZoTOPO).

Jinak řečeno, při shora popsaném scénáři se právnická osoba stane pouhým pasivním pozorovatelem trestního řízení, zbaveným možnosti aktivní obhajoby při reálné znalosti skutkového stavu věci. Fakticky je tak právnická osoba zbavena základního obhajovacího práva dle § 33 odst. 1 vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se jí kladou za vinu a uvádět okolnosti a důkazy sloužící k její obhajobě, neboť osoba, která za ní činí v trestním řízení úkony, s těmito skutečnostmi a důkazy není a nemůže být seznámena, resp. není seznámena s reálným skutkovým stavem a nemůže těmto okolnostem obhajobu právnické osoby přizpůsobit.

Je proto otázkou, zda by de lege ferenda neměla být v zájmu zachování práva právnických osob na obhajobu, potažmo práva na spravedlivý proces, dána obviněným právnickým osobám možnost volby zástupce pro trestní řízení takovým způsobem, aby takto zvolena osoba nemohla být orgány činnými v trestním řízení zbavena možnosti činit za právnickou osobu úkony pouhým předvoláním k výslechu v pozici svědka.

Právo odmítnout výpověď proti právnické osobě blízké

S výše uvedeným souvisí i to, zda a za jakých okolností lze odepřít svědeckou výpověď proti právnické osobě jako osobě blízké.

Dle § 100 odst. 2 TŘ je svědek oprávněn odepřít vypovídat, mj. jestliže by výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání „jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem počítával jako újmu vlastní.“. Jak již bylo uvedeno výše, trestní řád není se zákonem o trestní odpovědnosti vždy zcela kompatibilní jednoduše proto, že s případnou trestní odpovědností právnických osob vůbec nepočítá. V TŘ proto není ani výslovně uvedeno, zda lze důvody odepření výpovědi svědkem vztáhnout i na právnickou osobu.

Z logiky věci je zřejmé, že např. osoba, která je společníkem a zároveň jednatelem obviněné právnické osoby, by případný trestní postih právnické osoby právem počítávala jako újmu vlastní (zpravidla ve vlastní majetkové sféře). Otázkou zůstává, zda poměr takové fyzické osoby k právnické

osobě lze vykládat jako obdobný poměru rodinnému. Civilní judikatura dospěla k závěru, že právnícká osoba může být pro účely soukromého práva osobou blízkou[5], relevantní trestní judikatura však pro tuto problematiku dosud neexistuje. Orgány činné v trestním řízení pak pravidelně přistupují k tomu, že předvolávají spolčinníky a členy statutárních orgánů obviněných právníckých osob jako svědky, přičemž pokud taková osoba odmítne v pozici svědka vypovídat s poukazem na § 100 odst. 2 TŘ, bývá v některých případech k výpovědi dokonce donucována ukládáním pořádkových pokut.

V kontextu s výše uvedeným může v některých trestních řízeních proti právníckým osobám docházet k tomu, že předvoláním osob z vedení právnícké osoby - fakticky vykonávajících její činnost, jako svědků, je obviněná právnícká osoba nejen zbavena možnosti aktivně se hájit a předkládat vlastní verze skutkového stavu věci (viz výše), ale zároveň je i fakticky donucována (prostřednictvím výslechů klíčových osob z vedení právnícké osoby) k sebeobviňování, pokud tyto osoby disponují informacemi, které k usvědčení právnícké osoby z trestné činnosti mohou vést.

K tomu je třeba zdůraznit, že takto vyslychaná osoba může být (a často skutečně i bude) stejnou osobou, která až do svého výsledku v pozici svědka za obviněnou právníckou osobu činila úkony v trestním řízení (vč. výpovědi obviněné). Jeví se jako absurdní, a dle mého názoru jednoznačně v rozporu se zásadou zákazu nucení k sebeobviňování a právem obviněné právnícké osoby nevypovídat dle § 33 odst. 1 TŘ, potažmo v rozporu s ústavně zaručeným právem na spravedlivý proces, aby tato osoba nejprve vypovídala v procesním postavení obviněné, kdy může v rámci taktiky obhajoby uvádět libovolné skutečnosti a verze skutkového stavu, včetně skutečností nepravdivých, aby následně byla donucována k pravdivé, často usvědčující, výpovědi v procesním postavení svědka.

Závěr

Ačkoliv je právnícká osoba uměle vytvořeným útvarem, který sám o sobě nevnímá způsobenou újmu (např. trestněprávní postih) tak jako osoba fyzická, na její existenci a kondici je často závislých mnoho jednotlivců, kteří jednak s údajnou trestnou činností obviněné právnícké osoby nemají nic společného, jednak by případný trestní postih právnícké osoby mohli pocítit velmi reálně (zaměstnanci ztrátou zaměstnání, obchodních partnerů ztrátou zakázek apod.). Není proto dle mého názoru na místě, aby, pokud z povahy věci nelze jinak, byla procesní práva obviněných právníckých osob proti fyzickým osobám jakkoliv krácena.

Domnívám se proto, že by v trestních řízeních proti právníckým osobám měla být v některých případech nejednoznačná procesní ustanovení ZoTOPO a TŘ vykládána vždy tak, aby byl v maximální možné míře zachován standard ochrany práv poskytovaný obviněným fyzickým osobám.

JUDr. Jiří Richter,
advokátní koncipient

[KŠD LEGAL advokátní kancelář s.r.o.](#)

CITY TOWER
Hvězdova 1716/2b
140 00 Praha 4

Tel.: +420 221 412 611
Fax: +420 222 254 030

-
- [1] Např. nález Ústavního soudu ČR, Pl.ÚS 15/93 ze dne 19. 1. 1994.
- [2] Např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 11. 2002 ve věci Fortum Oil and Gas Oy proti Finsku nebo zpráva Evropské komise pro lidská práva ze dne 30. 5. 1991 ve věci Société Sténuit proti Francii.
- [3] Šámal, P. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 73-74.
- [4] Šámal, P. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 74.
- [5] Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4822/2008, nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, R 53/2004.

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)